

PREDLOGI ZA DOPOLNITEV SKUPNEGA ETIČNEGA KODEKSA SLOVENSКИH ETNOLOGOV

V delovni skupini za etnološko muzeologijo pri SED smo na poklicno etiko kustosa etnologa ali etnologa muzealca nazadnje opozorili na prvem sestanku, tik pred rednim srečanjem Slovenskega muzejskega društva v Bohinju oktobra 1999. Ugotovili smo, da se etnologovo delo v vlogi kustosa pomembneje ne razlikuje od drugih temeljnih znanstvenih poklicnih profilov v muzejih, in dali pobudo, da se edini do zdaj veljavni in uporabni etični kodeks svetovne muzejske organizacije Icom uporabi tudi za nas. Na omenjenem srečanju v Bohinju smo IO Slovenskega muzejskega društva predlagali, da ta kodeks priredi razmeram v slovenski muzeologiji in muzejih, v katerih delujejo tudi etnologi. Žal se to zaradi stalnih zakonskih dopolnil in reorganizacij muzejske stroke še ni zgodilo, nekatera zanimiva etična vprašanja pa so bila do zdaj javno delno poudarjena le na lanskem zborovanju Slovenskega muzejskega društva v Velenju v okviru razmišljanj o vlogi kustosa nasploh (Fujs 2001, 28-31).

V naši delovni skupini je bila za preučitev in izbiro specifičnih vsebin muzejske etnološke poklicne etike, ki naj bi jih posredovali širšemu krogu etnologov za dopolnitev skupnega kodeksa, določena Magda Peršič iz Notranjskega muzeja Postojna, ki je v ta namen opravila anketo med člani delovne skupine. Dopolnitev skupnega kodeksa se nam je zdela pomembna, ker je dr. Mojca Ramšak v svojih sicer enkratnih razpravah o etiki etnološke stroke (Ramšak 1996, 33-37; ista 1998, 183-212) poudarila bolj problematiko raziskovalnega procesa, medtem ko je v muzejih ta na splošno manj pogost. Za etnologue v muzejih so namreč pomembna vsa etična določila, ki nas vodijo pri kompleksnem delu z gradivom, predvsem pa z eksponati. Po drugi strani se je zdel Icomov predlog za naše razmere preobsežen in hkrati preohlapen, saj pogosto obliko ravnanja le predpisuje. Ker v splošnem posebnih opredelitev etičnega vedenja za etnologue muzealce še ni, je čutiti potrebo, da jih prepoznamo, dopolnimo in oblikujemo tako v okviru etnološke kot muzejske stroke. Moji predlogi oziroma izhodišča za dopolnitev skupnega etičnega kodeksa etnologov temeljijo na Icomovih priporočilih, po-

sebnostih petih temeljnih nalog sodobnega muzeja in slovenski zakonodaji na področju muzejske stroke. Etiko je težko ločiti od strokovnosti in zakonskih obveznosti, zato sem za razumevanje, primerjavo in razlago posameznih členov upoštevala še Zakon o varstvu kulturne dediščine, Uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične dediščine in določitvi državnih muzejev, Pravilnik o varovanju in hranjenju muzejskega gradiva, Minimalne standarde za izvajanje muzejske dejavnosti, Pravilnik o napredovanju zaposlenih v javnih zavodih na področju kulture, Pravilnik o pripravništvu, strokovnih izpitih in pridobivanju nazivov za zaposlene v dejavnostih s področja varstva kulturne dediščine in strokovna besedila, ki opredeljujejo posebnost področja dela kustosa etnologa (Makarovič 2001, Gačnik 2002, Zborniki ...). Ker je obravnavani etični kodeks prirejen slovenskim razmeram, razen Icomovega kodeksa nisem upoštevala tuje literature in zgledov. Zaradi hitrega in nenehnega razvoja ter stalnih sprememb ob koncu prispevka opozarjam še na nekatere »etične« perspektive, o katerih bomo morali razmišljati že v kratkem.

Icomov kodeks

Icom, mednarodni muzejski svet, je najpomembnejša mednarodna nevladna organizacija, ki povezuje muzeje in poklicne muzejske delavce z vsega sveta. Icomov kodeks poklicne etike je sprejela njegova 15. generalna skupščina na zasedanju v Buenos Airesu v Argentini 4. novembra 1986, dopolnjen pa je bil na Icomovi 20. generalni skupščini v Barceloni v Španiji 6. julija 2001. Ker je ureditev muzejske problematike v svetu drugačna kot pri nas, njegova vsebina, ki obsega uvodne obrazložitve, etiko ustanov in poklicno vedenje posameznika, velja le kot splošni model etičnega kodeksa, na katerem lahko nacionalne in posebne strokovne sekcije gradijo svoja pravila glede na potrebe in značilnosti, kar Icom spodbuja.

Slovenski odbor Icoma deluje od leta 1991. Ena njegovih prvih nalog je bila prevod Icomovega kodeksa - in dobili

smo ga leta 1993. Na videz drobna knjižica je po mnenju prvega predsednika slovenskega odbora Icoma odpirala nove poglede na razvoj slovenskega muzejstva, predvsem kar zadeva njegovo ureditev in organizacijo (Moder 1993, 5). Zakonske podlage in strokovno znanje je bilo treba dopolniti z etičnimi načeli, ki bi opredeljevala tako ravnanje muzejev kot vedenje strokovnjakov. Icomov kodeks največjo odgovornost nalaga lastniku (državi, mestu, občini, podjetju ...), nato upravnemu telesu in kustosu kot glavnim strokovnjakom, ki so tudi osebno odgovorni do zbirk, poklica, kolegov in javnosti.

Kot glavni izhodišči za korektno ravnanje poklicnega muzealca veljata po tem kodeksu zavedanji, da so muzeji stvar javnega zaupanja in je njihov pomen za družbo sorazmeren s kakovostjo danih storitev ter da strokovno znanje in sposobnost opravljanja tega poklica ne zadostujeta brez doslednega upoštevanja etičnih načel (International ...; Icomov ... 1993, 40). Iz omenjenega sta razpoznavni poglavitni značilnosti dela muzealcev: prvič, da so v nasprotju z individualnimi raziskovalci muzeji do družbe kolektivno odgovorni zaradi kompleksnega in interdisciplinarnega ponujanja storitev in da so tu neizogibni križanje interesov in razlike v delovnih razmerah ter, drugič, da je tudi posameznikova odgovornost do zaupanega gradiva odvisna od stopnje dogovorjenih vzorcev ravnanja in njihovega upoštevanja pri tistih nalogah muzeja, kjer se združuje gradivo, torej pri njegovi obdelavi in interpretaciji. Strokovna in etična načela so težko ločljiva. Etika ustanove je v Icomovem kodeksu opredeljena v posebnem poglavju in predpisuje izdelavo dokumentov, iz katerih so razvidni minimalni standardi za muzeje, temeljni akt z opredeljenim načinom financiranja, prostorska, kadrovska, izobraževalna, razstavna, komercialna in zbiralska politika ter pogoji razpolaganja z zbirkami.

Icomov kodeks poklicne etike je žal zavezujoč samo za člane Icoma, medtem ko ga številni muzejski delavci v Sloveniji, zasebni zbiralci ter državni, občinski in drugi ustanovitelji oziroma lastniki muzejev, s katerimi smo v posrednih strokovnih stikih glede pomembnih strokovnih vprašanj upravljanja zbirk in kadrovanja vodilnih delavcev, sploh ne poznajo niti ga ne upoštevajo pri svojih odločitvah. Zato predlagam, da etiko lastnikov ustanoviteljev, upravnih teles in muzejev kot ustanove prepustimo poklicnemu kodeksu muzealcev in to v skupnem kodeksu etnologov združimo v prvo načelo zvestobe poklicu in muzeju, natančneje pa opredelimo le tiste določbe, ki predpisujejo ravnanje etnologov kustosov oziroma opredeljujejo njihovo osebno odgovornost.

Izhodišča za dopolnitev skupnega etičnega kodeksa etnologov

- 1 Načelo zvestobe poklicu in muzeju
 - 1.1 Načelo upoštevanja slovenskega nacionalnega etičnega kodeksa za muzejske delavce
 - 1.2 Načelo upoštevanja notranje organiziranosti in etičnih načel muzejske ustanove, v kateri je etnolog trenutno zaposlen.
- Člena se nanašata na upoštevanje splošnih etičnih načel prihodnjega slovenskega nacionalnega

etičnega kodeksa, v katerem bodo natančneje opredeljeni tudi načela ureditve slovenske muzejske stroke in splošna etika muzejske ustanove. Drugo načelo določa etiko posameznega muzeja in zavezuje kustosa etnologa k upoštevanju internih vrednot, ciljev, poslanstva in organiziranosti zavoda, v katerem je trenutno zaposlen.

2 Načelo osebne odgovornosti muzejskega delavca

2.1 Načelo ustrezne izobrazbe in strokovne usposobljenosti

Etnolog, ki se prijavi na razpis za delo v muzeju, mora predložiti originalno dokazilo o svoji izobrazbi (najmanj diplomo iz etnologije) in praviloma dokazilo Skupnosti muzejev Slovenije o strokovni usposobljenosti (dokazilo o opravljenem strokovnem izpitu oziroma doseženem strokovnem nazivu), razen pri pripravništvu. Neetično je precejevati izkušnje s področja dela v muzeju drugih temeljnih znanosti oziroma zbirateljstva. Komisija za podeljevanje strokovnih nazivov pri Skupnosti muzejev Slovenije poznavanje etičnega kodeksa muzealcev vključuje v redni program strokovnih izpitov za varuha kulturne dediščine (Pravilnik o pripravništvu ...).

2.2 Načelo odgovornost pri odhodu na drugo delovno mesto

Kustos kot samostojen strokovnjak pri delu z zbirkami, še posebej pa etnolog na vodilni funkciji, mora pri odhodu na drugo delovno mesto zunaj matične ustanove skrbno premisliti o trenutnih potrebah muzeja, sprejetih poklicnih obveznostih do sedanjega delovnega mesta in izročitvi vsega gradiva, ki ga je zbral, uredil in posredoval v času zaposlitve na podlagi sprejetih programov in pogojev hranjenja oziroma razpolaganja z njim.

2.3 Načelo jasno opredeljenih zasebnih interesov

Dosedanja slovenska muzejska zakonodaja nikjer ne vsebuje določbe, ki bi se nanašala na področje zasebnih interesov muzejskih delavcev. Zato tudi sama to določbo puščam odprto in dajem v razmislek dve področji, na katerih bi se lahko pokazali zasebni interesi:

Kustos etnolog lahko ima zasebno muzejsko zbirko, ki po vsebini in območju zbiranja ni sorodna zbirkam, za katere skrbi v muzeju, kjer je zaposlen. Če je v tej zasebni zbirki neki predmet razglašen za kulturni spomenik, velja zanj isti režim varovanja kot za druge zasebne zbiratelje.

Vsak muzejski delavec ima pravico do nadaljnje študija, stalnega strokovnega izobraževanja, sodelovanja v strokovnih projektih, publikacijah, strokovnih društvih ter drugih združenjih in dejavnostih, ki jih ustanova ne more financirati ali zanje ni zainteresirana. Težava nastane, ko je za svoje delo plačan. Ali plačilo za tovrstno sodelovanje pripada njemu ali matični ustanovi, kadar gre za delo zunaj delovnega časa in opisa delovnih obveznosti?

2.4 Načelo osebne odgovornosti do zbirk

2.4.1 Pridobivanje muzejskih predmetov in oblikovanje zbirk

Pridobivanje predmetov in drugega gradiva mora potekati v skladu s slovensko zakonsko opredeljeno območno in področno matičnostjo ter uveljavljeno zbiralsko politiko muzeja.

Pri pridobivanju gradiva na terenu mora kustos predhodno pridobiti pisno soglasje darovalca oziroma prodajalca. Pisni dokument mora vsebovati tudi pogoje pridobitve predmeta, glavne podatke o njem in pogoje razpolaganja z gradivom. Pri tem je pomembno opozoriti na upoštevanje anonimnosti darovalca, kadar gre za predmete osebne narave ali pogoje razpolaganja z drugimi predmeti, ki kakorkoli izpričujejo osebna ali skupinska čustva (predmeti obredne narave, osebni intimni predmeti in dokumentarno gradivo).

Neetično je zamenjavanje predmetov iz zbirke za nove ali druge predmete.

Pogajanja o pridobitvi gradiva morajo temeljiti na poštenosti, tako glede ugotavljanja identifikacije kot vrednosti predmeta.

Neodgovorno je pridobivanje predmetov, za katere v muzeju ne moremo zagotoviti ustrezne hrambe.

Prav tako predmeta ni dovoljeno jemati v posojilo ali ga zadrževati z namenom, da bi ga neprimerno pridobili v zbirko.

Muzejski delavec ne sme v zasebne namene pridobivati, zbirati in hraniti predmetov, ki se skladajo s poslanstvom in zbiralsko politiko muzeja, v katerem je zaposlen.

Oblikovanje zbirk s primarno etnološko naravo, torej predmetov, ki izpričujejo način življenja ter splošno vsakdanjo in praznično uporabo, mora vsak kustos etnolog v krogu muzeja zagovarjati suvereno in na podlagi znanstvenih argumentov (velja za splošne muzeje).

2.4.2 Varovanje zbirk

Muzejski delavec mora skupaj z ustanovo zagotoviti najvišjo mogočo stopnjo varnosti predmetov in gradiva pred krajo in poškodbami tako v času obdelave (raziskovanja, fotografiranja, konservacije, dokumentacije ...) kot v depozitu, na razstavi in pri prevozu oziroma premestitvi.

Kustos etnolog je osebno odgovoren za predmete, ki jih pridobi v začasno hrambo in (še) niso last muzeja. V ta namen mora izpolniti ustrezen pisni dokument.

Poklicni muzejski delavec ne sme zaupati pomembnih kustodijskih obveznosti osebam brez primernega znanja in spretnosti, torej prostovoljcem, pripravnikom in drugim nepooblaščenim osebam. Varovanje obsega tudi dolžnost kustosa, da se ob pomanjkanju znanja v muzeju o zagotavljanju pravih razmer za gradivo posvetuje z zunanjimi strokovnjaki oziroma kolegom z ustreznim področno matično odgovornostjo.

2.4.3 Ohranjanje zbirk

Bistveno etično načelo za muzejskega delavca skupaj z ustanovo je skrb za primerno nego in ohranjanje starih in na novo pridobljenih etnoloških zbirk.

Kustos si mora v razumnih mejah prizadevati, da bodo zbirke prihodnjim rodovom posredovane

čim bolj varno in čim bolj ohranjene glede na trenutno znanje in vire. Pri tem je zelo pomembna preventivna konservacija najbolj ogroženih etnoloških predmetov, ki so navadno narejeni iz naravnih materialov in zato hitreje propadajo. Gradivo mora biti ustrezno konservirano in shranjeno ter v primernem mikrookolju, ki zmanjšuje oziroma preprečuje različne naravne in kulturne vzroke kvarjenja etnološke materialne dediščine.

Neetično je tudi samovoljno sprejemanje odločitev glede nadomestitve ali obnovitve raznih delov predmeta, in to brez ustrezne dokumentacije (konservatorskega programa in kartona), zaradi upoštevanja muzeološkega konteksta in posebnih določb muzejskih konservatorjev in restavradorjev. Posebne določbe o hranjenju in raziskovanju veljajo za zbirke gradiva obrednega pomena in morajo biti sprejemljive tudi za etnične skupine, katerim pripadajo.

2.4.4 Dokumentiranje

Vse začasno ali trajno pridobljeno gradivo in zbirke morajo biti ustrezno evidentirani in dokumentirani v skladu s sprejetimi etnološkimi standardi zaradi lažjega določanja izvora, identifikacije, uporabe, ugotavljanja stanja, popolnosti in obdelave. Posebno pozornost moramo skupaj z ustanovo posvečati vodenju dokumentacije o razmerah za hranjenje gradiva, postopkih črtanja iz inventarja in restitucije.

Treba je zagotoviti sistem za posredovanje podatkov dobronamernim uporabnikom in izdelavo varnostnih kopij.

2.4.5 Raziskovanje

Kustos je odgovoren za sprejetje predmeta v muzejsko zbirko, pri čemer upošteva natančno določena merila (ključni so identifikacija, provenienca in datacija) ter s poglobljenim strokovnim (in znanstvenim - velja za kustose z doktoratom oziroma muzejske svetnike) delom določi njegov muzeološki kontekst. Poleg tega mora kustos etnolog raziskovati tudi področja, za katera je muzealija ali zbirka pričevalna. V muzejskem raziskovalnem procesu se enakovredno prepletajo etnološke in muzeološke metode, etnološka premična dediščina pa se lahko interpretira tudi z vidika drugih znanstvenih ved, pri čemer etnolog ne sme ovirati kolegov in jim mora posredovati potrebne podatke.

Pri raziskovanju mora muzejski delavec zaupne podatke interpretirati tako, da s tem ne bo kršil pogojev razpolaganja z gradivom.

2.4.6 Posredovanje

Ena najpogostejših in najopaznejših nalog kustosa v zadnjem času je posredovanje gradiva in znanja. Gradivo posredujemo različno: prek razstav, znanstvenih, strokovnih in poljudnih publikacij ter člankov (najbolj tipični so zborniki, katalogi, razstavne zloženke, objave v strokovnem in lokalnem časopisju), prek predavanj, raznih popularizacijskih projektov, pedagoških programov in prek posredovanja nerazstavljenega gradiva med uradnimi urami. Znanje in informacije prenaša-

mo znanstvenim raziskovalcem, poklicnim in mlajšim stanovskim kolegom, zasebnim zbiralcem in drugi neprofesionalni javnosti. Ponavadi so to javna dejanja, zato ta funkcija sodi v poglavje osebne odgovornosti do javnosti.

Kustos etnolog mora pri posredovanju gradiva upoštevati načela spoštovanja zaupnosti in profesionalnega odnosa z javnostjo. Ločiti mora gradivo, ki je dostopno vsem, od gradiva za študijske namene. Pri opravljanju javne službe ne sme izdajati strokovnega mnenja ali ponujati strokovne pomoči, če obstaja kakršenkoli dvom o dobrih namelih stranke. Pri razstavljanju posebnih zbirk (obredni in osebni intimni predmeti) mora biti gradivo predstavljeno dostojanstveno, ne sme žaliti posamezne osebe ali obravnavane etične skupnosti.

2.5 Načelo osebne odgovornosti do javnosti

2.5.1 Načelo spoštovanja poklicnih meril

Zaradi javnih in poklicnih interesov morajo kustosi etnologi spoštovati sprejeta splošna strokovna merila in zakone, ohranjati poklicno čast in dostojanstvo ter se podrežati poklicnemu redu, ki so si ga naložili sami. Po svojih zmožnostih morajo javnost varovati pred nezakonitim ali neetičnim poklicnim vedenjem ter jo ob primernih priložnostih obveščati in poučevati o ciljih, pomenu in namerah svojega poklica ter tako razvijati boljše razumevanje odgovornosti varuhov etnološke premične dediščine.

2.5.2 Načelo zaupnosti

Prvo načelo zaupnosti velja za varovanje dvomljivih ali občutljivih podatkov o identifikaciji in izvoru etnoloških predmetov.

Spoštovanje načela zaupnosti velja za podatke, ki se nanašajo na varnostne ukrepe v muzeju, zasebnih zbirkah in drugih muzejih, ki jih je kustos obiskal po službeni dolžnosti.

Kot pri raziskovalcih veljajo podobna etična načela o varovanju osebnih podatkov iz ustnih virov in drugega gradiva osebne narave tudi za kustose etnologe.

Brez soglasja lastnika, če je tako določeno v pogodbi o razpolaganju z gradivom, ne smemo posredovati podatkov o predmetu drugemu muzeju, trgovcu.

Ta pravila kršimo samo ob zakonski dolžnosti pomagati policiji v preiskavi v zvezi s krajo ali nezakonito pridobljeno lastnino.

2.5.3 Načelo profesionalnih odnosov z javnostjo

Na splošno mora biti kustos etnolog do uporabnikov vljuden in profesionalen, še posebno kadar gre za pravočasno odzivanje na dopise in poizvedovanja. Kustos mora ob spoštovanju zaupnosti, zadostni oziroma ustrezni dokumentaciji in upoštevanju pogodbe o upravljanju gradiva za ustrezno zahvalo ponuditi svoje znanje in izkušnje, povezane s poizvedbo, dobronamernim raziskovalcem pa pri tem omogočiti nadzorovan, vendar čim bolj popoln dostop do gradiva in dokumentacije, za katero skrbi.

3 Načelo osebne odgovornosti do stanovskih in poklicnih kolegov

3.1 Načelo zavzemanja za pozitivne poklicne in stanovske odnose

Kustosi etnologi pri svojem delu srečamo številne strokovnjake: stanovske kolege, poklicne kolege in druge muzejske delavce ter strokovnjake, ki niso zaposleni v muzeju in s katerimi sodelujemo občasno. Tudi do njih moramo biti vedno vljudni in kooperativni. Mnenjske razlike se ne smejo izražati osebno prizadeto, lahko pa ugovarjamo vsem predlogom, ki bi bili za muzej ali poklic škodljivi.

3.2 Načelo poklicnega sodelovanja

Vsak kustos etnolog mora izmenjavati poklicno znanje in izkušnje, spoštovati osebe, od katerih se je učil, in sprejemati odgovornost do izobraževanja mlajših kolegov. Prenašanje znanja in izkušenj mora biti učinkovito, nepristransko in kakovostno.

3.3 Načelo prepovedi trgovanja s kulturno dediščino

Noben kustos etnolog ne sme sodelovati pri trgovanju s kulturnimi dobrinami za dobiček ali jih zamenjavati s podobnimi predmeti, kot jih zbira matični muzej ali drugi muzeji. Pri tem mora ob ustreznem poznavanju terena opozoriti strokovna društva, ki skrbijo za premično kulturno dediščino, da takim ljudem, ki trgujejo s kulturno dediščino, ne dovolijo včlanitve. Od nobenega trgovca, dražilca ali druge osebe ne sme sprejemati podkupnine ali drugih daril zaradi napeljevanja k nakupu ali prodaji muzejskih predmetov. Kadar obstaja utemeljen sum o nedovoljenem ali nezakonitem prenosu, uvozu ali izvozu kulturne dediščine, je treba o tem obvestiti ustrezne organe (upravo za kulturno dediščino - inšpektorat za kulturno dediščino, policijo oziroma carinsko službo).

3.4 Načelo pozitivnega reševanja drugih navzkrižnih interesov oziroma upoštevanja strokovnih pristojnosti

Kustos etnolog se mora izogibati vsem dejanjem, ki bi utegnili biti v navzkrižju z interesi kolegov, delodajalca ali javnosti, predvsem v vlogi osebne dajanja strokovnih informacij. Na podlagi slovenske muzejske zakonodaje ne smemo dajati pisnih potrdil o cenovnem vrednotenju (cenitvah) predmetov, dovoljenj za izvoz in identificirati predmetov, če obstaja sum njihove nezakonite prisvojitve.

Nov položaj muzejev in nova etična vprašanja - kako naprej

Sodobni muzeji vse bolj stopajo v svet medijev, uporabe sodobne tehnologije ter prepletanja interesov strokovnjakov in najrazličnejših uporabnikov. Po mnenju nekaterih znanih muzeologov (dr. Tomislav Šola) so muzeji postali medij, ki preteklost interpretira kot model preživetja in išče stik s sedanostjo. Tako so sodobni muzeji vse bolj na očeh javnosti (strokovni, nestrokovni, upravno-politični), katere pričakovanja so večkrat daleč od načel naše stroke. Novost so javni programi, ki še daleč ne pomenijo več samo ogleda stalnih razstav, ampak organiziranje raznih delavnic, projektov, terapevt-

skih oblik. Muzeji so namenjeni zabavi, preživljanju prostega časa in samoizobraževanju. Niso več samo proračunski porabniki, iščejo nove možnosti za uveljavitev v svojem in širšem okolju. Širi se profil strokovnjakov znotraj ustanov z različno, specifično predizobrazbo ali takih, ki so celo brez nje. Kako torej ravnati v posameznih primerih v ustanovi, v kateri smo zaposleni, kako sodelovati s kolegi in drugimi sodelavci? Kako izbirati pokrovitelje, kako obvladati delo z zasebnimi zbiralci v novih razmerah? Do kod sega naša strokovna pomoč, kakšne težave nas čakajo pri popisovanju registra in razglašanju predmetov za kulturni spomenik brez finančne in zakonske podpore?

Viri in literatura

FUJS, Metka 2001: Kustos, gibalno in filozofija muzeja. V: Zborovanje Slovenskega muzejskega društva, Velenje 3.-5. oktobra 2001. Ljubljana, Velenje, Slovensko muzejsko društvo in Kulturni center Ivan Napotnik, 28-31.

GAČNIK, Aleš 2002: Etnološka muzeologija in razvoj (od raziskovanja preteklosti k načrtovanju razvoja). V: Glasnik SED let. 42, št. 3, Ljubljana, 48-53.

GRADIVO za strokovni izpit, 1996. Ljubljana, Ministrstvo za kulturo, Uprava za kulturno dediščino /skripta/.

ICOM Code of Ethics for Museums. Internetni vir: icom.museum/ethics.html, 11. avgusta 2002.

ICOMOV kodeks poklicne etike, 1993. Ljubljana, Slovenski odbor Icoma.

INTERNATIONAL council of Museums (Statut Icoma, Icomov kodeks poklicne etike), 1993. Ljubljana, Slovenski odbor Icoma.

KOS, Mateja 2001: Kustos kot raziskovalec. V: Zborovanje Slovenskega muzejskega društva, Velenje 3.-5. oktobra 2001. Ljubljana, Velenje, Slovensko muzejsko društvo in Kulturni center Ivan Napotnik, 32-35.

MAKAROVIČ, Gorazd 2001: Tri načela, ki so kompas in merilo muzejskega dela. V: Glasnik SED let. 41, št. 3/4, Ljubljana, 112-115.

MINIMALNI standardi za izvajanje muzejske dejavnosti, 2000. Ljubljana, Skupnost muzejev Slovenije /tipkopis/, 1-4.

MODER, Gregor 1993: Uvod. V: International council of Museums. Ljubljana, Slovenski odbor Icoma, 5.

PRAVILNIK O NAPREDOVANJU zaposlenih v javnih zavodih na področju kulture, 1994, 1996, 2000. V: Uradni list RS 41/94, 12. julija 1994, Ljubljana, 2700-2728; Uradni list RS 2/96, 19. januarja 1996 (dopolnitve), Ljubljana, 120; Uradni list RS 106/00, 16. oktobra 2000 (spremembe in dopolnitve), Ljubljana, 11169-11171.

PRAVILNIK O PRIPRAVNOSTI, strokovnih izpitih in pridobivanju nazivov za zaposlene v dejavnostih s področja varstva kulturne dediščine, 1996. V: Uradni list RS 31/96, 14. junija 1996, Ljubljana, 2577-2585.

PRAVILNIK O VAROVANJU in hranjenju muzejskega gradiva, 2000. Portorož, 24. aprila 2000, Skupnost muzejev Slovenije /tipkopis/, 1-3.

RAMŠAK, Mojca 1996: Etični kodeks slovenskih etnologov (predlog). V: Glasnik SED let. 36, št. 1, 33-37.

-- 1998: Pobočja etične pietete in idealiziranih procedur v etnoloških raziskavah. V: Etnolog 8 (59), 183-212.

UREDBA o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične dediščine in določitvi državnih muzejev, 2000, 2000a, 2001. V: Uradni list RS 97/00, 20. oktobra 2000, Ljubljana, 10485-10488; Uradni list RS 103/00, 14. novembra 2000, Ljubljana, 10928-10929; Uradni list RS 105/01, 20. decembra 2001, Ljubljana, 11152.

ZAKON o varstvu kulturne dediščine. V: Uradni list RS 7/99, 5. februarja 1999, Ljubljana, 555-564.

ZAPISNIK s prvega sestanka delovne skupine za etnološko muzeologijo pri SED. 27. septembra 1999, Arhiv SED. **ZBORNICI Slovenskega muzejskega društva** 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001.

